

Postdok, postdoktor, postdoktorstipendiat...

Postdoktor er en relativt ny stillingsbetegnelse i Norge, og ordet skrives på mange ulike måter.

Postdoktorstillingen har sin opprinnelse i USA, hvor omfanget av disse stillingene er langt større enn i Europa. Ordet stammer fra «postdoctoral fellow», og avspeiler at det kreves oppnådd doktorgrad for ansettelse. Postdoctoral fellow er imidlertid et mangetydig begrep som ikke trenger å tilsvare en norsk postdoktor nivåmessig. «Senior research fellow» er en mer dekkende betegnelse på en norsk postdoktor (1).

I Norge har postdoktorstillingen en kort historie. Ordningen ble innført av forskningsrådene i 1980-årene, men starten var beskjeden. I 1991 dreide det seg om bare 75 personer. Først i 1998 fikk lærestedene rett til selv å opprette slike stillinger (2). I 2010 passerte man 1 000 årsverk for postdoktorer, halvparten var kvinner (3).

Hensikten er at postdoktorene skal kvalifisere seg til akademiske toppstillinger. Åremålsperioden er 2–4 år. Ordningen er vanligst i medisin og naturvitenskap. Hele tre firedeler av alle som har hatt en slik stilling har tilhørt disse fagområdene (2).

Starten

Et søk i det elektroniske tekstarkivet Retriever, som samler avistekster fra mange år tilbake, gir første treff i 1989 (4). Usikkerheten om skrivemåten må ha vært stor: «Leder i Den Norske Kreftforening, professor dr. med. Morten Harboe, overrakte en jubileumsgave på en million kroner til Det medisinske fakultet. Gaven, som skal brukes til post. doc. stipendier for to personer i to år, ble mottatt av dekanus, professor dr. med. Erik Thorsby.» (4).

Mange ulike skrivemåter

Et raskt nettsøk viser en vrimmel av ulike skrivemåter i norske tekster (ramme 1). Ikke uventet er det hyppig bruk av særskriving, altså at et sammensatt ord deles opp. Dette er blitt en svært vanlig feil på norsk. Klassikere er «lamme lår» og «grillet kylling lever» i stedet for lammelår og grillet kyllinglever.

I eksemplene var det også vakkende bruk av punktum. Punktumene i «post. doc.», slik som i eksemplet fra 1989 ovenfor, indikerer feilaktig at både «post» og «doc» er forkortelser.

Noen enhetlig skrivemåte har heller ikke vært praktisert i Tidsskriftet: postdoktor (n = 45), postdoktorstipendiat (n = 43), postdoc (n = 12), postdok (n = 9) (10.12. 2011).

Hvordan skal det skrives?

Et slikt spørsmål kan vanligvis besvares ved å slå opp i en moderne ordbok. Det kommer man imidlertid ikke langt med her. Ingen av ordbøkene jeg har sjekket, har dette som oppslagsord.

Av de 15 formene som jeg fant på nettet, er tre av dem etter min mening gangbare på norsk: postdok, postdoktor og postdoktorstipendiat – uten punktum, mellomrom eller bindestrek. Vi kan leve godt med samtlige varianter, det er fordeler og ulemper med alle. Postdok er kortest og likner mest på det engelske opphavet. Postdoktor er kanskje intuitivt lettere å forstå, faller enkelt inn i det norske bøyningsmønsteret og ser ut til å være den mest brukte formen i både offentlige dokumenter og norske medier (5–10). For medisinerer vil ordet imidlertid kanskje lede tankene i retning av en postlege, dvs. en lege ved en sengepost i en sykehusavdeling. Men selv om postdoktorer kan være tilknyttet sykehusavdelinger, er det en ren akademisk tittel. Ordet postdoktorstipendiat har vel lengden imot seg, men harmonerer ellers godt med øvrige tidsavgrensede, akademiske stillinger som ph.d.-stipendiat og professorstipendiat.

Erlend Hem

erlend.hem@medisin.uio.no
Tidsskriftet

Erlend Hem [f. 1970] er dr.med. og assisterende redaktør i Tidsskriftet.

Litteratur

1. Postdoktor. Wikipedia. <http://no.wikipedia.org/wiki/Postdoktor> [10.12.2011].
2. Kyvik S, Olsen TB, Vabø A. Postdoktorordningen. Oslo: Norsk institutt for studier av forskning og utdanning, 2003. www.nifu.no/Norway/Publications/2003/skriftserie37-2003.pdf [10.12.2011].
3. Database for statistikk om høyere utdanning. Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste <http://dbh.nsd.uib.no/> [10.12.2011].

Ramme 1

15 ulike skrivemåter for postdoktor (funnet ved enkelt nettsøk 10.12. 2011)

postdok
post dok
postdoktor
post doktor
postdoktorstipendiat
postdok. stipendiat
postdoc
post doc
post doc.
post. doc.
post-doc
post.doc
post.doc
Post Doc
PostDoc

4. Hegge L. Nye krafttak mot kreften. Aftenposten (morgenutgave) 26.9.1989: 3.
5. FOR 2006–01–31 nr 102: Forskrift om ansettelsesvilkår for stillinger som postdoktor, stipendiat, vitenskapelig assistent og spesialistkandidat. www.lovdata.no/for/st/kd/kd-20060131-0102.html [10.12.2011].
6. St.meld. nr. 20 (2004–2005). Vilje til forskning. Kapittel 8. Forskere: rekruttering og karriere. www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/20042005/stmeld-nr-20-2004-2005-/8.html?id=406886 [10.12.2011].
7. St.meld. nr. 30 (2008–2009). Klima for forskning. Kapittel 9.4. Rekruttering og forskerutdanning. www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/2008-2009/stmeld-nr-30-2008-2009-/9/4.html?id=556625 [10.12.2011].
8. Forskerforbundet: Handlingsplan for postdoktorer 2010–2012. www.forskerforbundet.no/upload/skriftserien/Skriftserien_2010-06.pdf [10.12.2011].
9. Aftenpostens digitale arkiv. www.aftenposten.no/arkivet [10.12.2011].
10. Retriever. <http://retriever.no> [10.12.2011].

Mottatt 15.12. 2011 og godkjent 15.12. 2011. Medisinsk redaktør Raida Ødegaard.